PRIPOROČILA

PRIPOROČILO KOMISIJE (EU) 2020/775

z dne 5. junija 2020

o ključnih elementih pravičnega nadomestila in drugih ključnih elementih, ki jih je treba vključiti v tehnične, pravne in finančne ureditve med državami članicami za uporabo mehanizma pomoči v skladu s členom 15 Uredbe (EU) 2019/941 Evropskega parlamenta in Sveta o pripravljenosti na tveganja v sektorju električne energije in razveljavitvi Direktive 2005/89/ES Evropskega parlamenta in Sveta

(notificirano pod dokumentarno številko C(2020) 3572)

EVROPSKA KOMISIJA JE –

ob upoštevanju Pogodbe o delovanju Evropske unije,

ob upoštevanju člena 15(7) Uredbe (EU) 2019/941 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. junija 2019 o pripravljenosti na tveganja v sektorju električne energije in razveljavitvi Direktive 2005/89/ES ([1]),

ob upoštevanju naslednjega:

(1) V členu 194(1) Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU) je določeno, da bi moral biti cilj energetske politike EU v duhu solidarnosti med državami članicami zagotoviti zanesljivost oskrbe z energijo v Uniji.

(2) Namen uredbe o pripravljenosti na tveganja v sektorju električne energije je prispevati k izvajanju ciljev energetske unije, katerih sestavni del so energetska varnost, solidarnost, zaupanje in ambiciozna podnebna politika.

(3) Uredba uvaja mehanizem pomoči med državami članicami kot instrument za preprečevanje ali obvladovanje krize pri oskrbi z električno energijo znotraj Unije.

(4) Pri sprejemanju ukrepov, ki so potrebni za izvajanje mehanizma pomoči, se morajo države članice v okviru regionalnih ali dvostranskih ureditev sporazumeti o številnih tehničnih, pravnih in finančnih vprašanjih ter jih opisati v svojih načrtih pripravljenosti na tveganja.

(5) Komisija je za pomoč državam članicam pri izvajanju ter po posvetovanju z usklajevalno skupino za električno energijo (ECG) in Agencijo za sodelovanje energetskih regulatorjev (ACER) pripravila te nezavezujoče smernice o ključnih elementih, ki bi morali biti vključeni v takšne ureditve –

SPREJELA NASLEDNJE PRIPOROČILO:

1. Države članice bi morale upoštevati pravno nezavezujoče smernice iz Priloge k temu priporočilu. Te smernice bi morale državam članicam pomagati pri sprejemanju tehničnih, pravnih in finančnih ureditev za izpolnjevanje obveznosti v zvezi s pomočjo iz člena 15 Uredbe (EU) 2019/941 ter opisu teh dogovorov v načrtih pripravljenosti na tveganja, ki jih morajo pripraviti v skladu z Uredbo.

2. To priporočilo se objavi v *Uradnem listu Evropske unije*.

V Bruslju, 5. junija 2020

Za Komisijo
Kadri SIMSON
Članica Komisije

([1]) UL L 158, 14.6.2019, str. 1.

PRILOGA

1. UVOD

Z Uredbo (EU) 2019/941 (v nadaljnjem besedilu: „Uredba“) se pojem solidarnosti uveljavlja v praksi in med državami članicami vzpostavlja mehanizem pomoči, ki se začne uporabljati, ko so izpolnjeni pogoji iz zadevnih določb. Mehanizem pomoči se uporabi kot skrajno sredstvo za preprečevanje ali obvladovanje kriz pri oskrbi z električno energijo.

1.1 **Mehanizem pomoči**

V primeru, da država članica zaprosi za pomoč, mehanizem pomoči drugim državam članicam iz zadevnega regionalnega ali dvostranskega sporazuma ([1]) nalaga obveznost, da sodelujejo v duhu solidarnosti, da bi se preprečile in obvladovale krize pri oskrbi z električno energijo. Pomoč, ki jo lahko zagotovi država članica, v glavnem omejujejo:

— največja možna prenosna zmogljivost med območji, ki je na voljo v specifičnih kriznih pogojih,

— količina električne energije, potrebne za zaščito lastne javne in osebne varnosti ([2]),

— obratovalna sigurnost njenega lastnega elektroenergetskega omrežja.

Različni elementi regionalne ali dvostranske ureditve, ki zajema pravne, tehnične in finančne vidike pomoči, so delno že vključeni v člen 15 Uredbe. Poleg tega se morajo države članice v okviru svojih regionalnih ali dvostranskih ureditev sporazumeti o vseh potrebnih elementih in podrobnostih, da bi zagotovile gotovost in varnost vsem udeleženim pri uspešnem izvajanju mehanizma pomoči. Te ureditve morajo biti opisane v zadevnih načrtih pripravljenosti na tveganja; zlasti mora biti vključen mehanizem ekonomskega nadomestila. Uredba in te smernice ne usklajujejo vseh vidikov pravičnega nadomestila med državami članicami.

Obseg nadomestil iz člena 15 Uredbe je širok. Zajema plačila za električno energijo, dobavljeno na ozemlje države članice, ki zaprosi za pomoč, in dodatne stroške, kot so s tem povezani stroški prenosa in drugi razumni stroški, ki jih ima država članica, ki zagotavlja pomoč.

Za pravilno delovanje pomoči mora biti izpolnjenih več pogojev.

Prvič, tržne ukrepe je treba izvajati, dokler je mogoče. Države članice si morajo čim bolj prizadevati za dokončanje razvoja usklajenih mehanizmov ali platform, ki omogočajo deljenje prostovoljnega prilagajanja na strani odjema in deljenje drugih prilagodljivih zmogljivosti. V interesu države članice, ki bi lahko zagotovila pomoč, ter države članice, ki bi zanjo zaprosila, je, da se izogneta situacijam, v katerih bi se morali netržni ukrepi – vključno s prisilnim omejevanjem oskrbe odjemalcev – začeti izvajati prej. Poleg tega je to v skladu s splošnim načelom Uredbe, da bi bilo treba trgu omogočiti čim večji manevrski prostor za obravnavanje vprašanj glede oskrbe z električno energijo.

Drugič, dovoliti je treba spremembo veleprodajnih cen v skladu s tržnimi pravili, celo v času krize pri oskrbi z električno energijo, dokler delovanje trgov električne energije ne povzroči nadaljnjega poslabšanja krize pri oskrbi z električno energijo. Omejitve pri zbiranju ponudb in implicitne ali eksplicitne zamejitve cen, ki niso v skladu z dobro oblikovanimi tržnimi pravili ([3]), preprečujejo cenovne signale, ki odražajo potrebo po dodatni električni energiji, in tako preprečujejo, da bi električna energija stekla tja, kjer je potrebna. To pomeni, da bi bilo treba omogočiti oblikovanje tržnih cen na podlagi ponudbe in povpraševanja, dokler je to mogoče, v obdobju pred krizo, cene v bilančnem obračunu po krizi pa bi morale odražati stroške, ki jih imajo potrošniki zaradi prekinitve oskrbe. Na tak način se prepreči, da bi implicitne zamejitve cen v pravilih za izravnavo delovale kot odvračilo od naložb v prilagodljivo in zanesljivo zmogljivost, ki lahko pripomore k preprečevanju kriz pri oskrbi z električno energijo.

([1]) V skladu s členom 12(1) Uredbe bi se o „regionalnih ukrepih“ morale dogovoriti države članice znotraj zadevne regije, ki so tehnično sposobne zagotoviti medsebojno pomoč v skladu s členom 15. V ta namen lahko države članice ustanovijo tudi podskupine v regiji in se o regionalnih ukrepih dogovorijo dvostransko ali večstransko. Poleg tega bi se o „dvostranskih ukrepih“ morale medsebojno dogovoriti države članice, ki so neposredno povezane, vendar niso v isti regiji.

([2]) Končni cilj mehanizma pomoči je zaščititi javno in osebno varnost, kot določa člen 15(2) Uredbe.

([3]) Pravila v zvezi z zamejitvami cen in tehničnimi trgovalnimi omejitvami so določena v členu 10 Uredbe (EU) 2019/943 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. junija 2019 o notranjem trgu električne energije (UL L 158, 14.6.2019, str. 54).

Tretjič, čezmejni dostop do infrastrukture bi bilo treba vedno ohranjati, dokler je to tehnično mogoče in varno v skladu z Uredbo (EU) 2019/943 Evropskega parlamenta in Sveta ([4]), tudi med krizo pri oskrbi z električno energijo. Ureditve bi morale glede na tehnične omejitve v posamezni državi članici zagotoviti, da sta prenosna zmogljivost med območji in ponudba na strani povpraševanja v celoti dostopni čezmejnim akterjem na trgu, če je to ustrezno. Tako se bo odložila potreba po omejevanju oskrbe odjemalcev v državi članici, ki se spopada s težavami v zvezi z oskrbo.

Četrtič, države članice so spodbujene k sodelovanju med vsemi fazami krize pri oskrbi z električno energijo. Učinkovito sodelovanje v zgodnjih fazah bi lahko preprečilo nastop ali stopnjevanje krize pri oskrbi z električno energijo in ublažilo njene posledice.

Država članica, ki prosi za pomoč, lahko mehanizem pomoči aktivira samo v skrajnem primeru, če so bile izčrpane vse možnosti, ki jih ponuja trg, ali kadar je očitno, da tržni ukrepi sami ne zadostujejo za preprečitev nadaljnjega poslabšanja stanja glede oskrbe z energijo, zlasti če ne ponudi električne energije, potrebne za zaščito javne in osebne varnosti. Dodatni pogoj je, da so bili že izvedeni nacionalni ukrepi iz načrta pripravljenosti na tveganja države članice, ki prosi za pomoč.

1.2 **Pravna podlaga**

Člen 15(7) Uredbe določa, da Komisija po posvetovanju z usklajevalno skupino za električno energijo in ACER zagotovi pravno nezavezujoče smernice glede ključnih elementov pravičnega nadomestila iz odstavkov 3 do 6 ter drugih ključnih elementov tehničnih, pravnih in finančnih ureditev iz odstavka 3 ter splošnih načel medsebojne pomoči iz odstavka 2.

1.3 **Področje uporabe smernic**

V členih 12 in 15 Uredbe je opredeljenih več elementov in vidikov mehanizma pomoči, o katerih se je treba sporazumeti in ki jih je treba vključiti v regionalne in dvostranske ureditve. Toda Uredba daje državam članicam široko diskrecijsko pravico pri dogovarjanju o vsebini takih usklajenih ukrepov in posledično o vsebini pomoči, ki jo nudijo. Države članice so tiste, ki se odločijo za take usklajene ukrepe in se o njih sporazumejo, zlasti kar zadeva tehnične, pravne in finančne ureditve, potrebne za njihovo izvajanje.

Za zagotovitev uporabnih smernic o teh in kakršnih koli dodatnih elementih, ki bi lahko bili vključeni v zadevne ureditve, je najprej potrebno boljše razumevanje razmer, v katerih bi se lahko sprožila pomoč, ter prizadevanj in osnovnih načel, ki bi lahko takšne razmere povsem preprečili. Trenutne nezavezujoče smernice ne zagotavljajo in ne morejo zagotavljati izčrpnega in zavezujočega seznama, ki bi ustrezal vsem državam članicam, saj morajo te imeti možnost, da same izberejo najustreznejše rešitve glede na svoje zmogljivosti, obstoječe okvire, razmere in prednostne naloge. Namesto tega priporočajo uporabo sklopa obveznih in neobveznih elementov ter opisujejo možne načine izvajanja določenih ukrepov pomoči.

Predlagani pristop je, naj države članice te usklajene ukrepe uvedejo na temeljih obstoječih nacionalnih okvirov in postopkov, kadar koli je to mogoče, ali jih po potrebi prilagodijo namenom pomoči. To lahko vključuje uporabo obstoječih platform ali mehanizmov za ukrepe na strani povpraševanja ali obstoječe mehanizme nadomestil za odjemalce.

2. PRAVNE, TEHNIČNE IN FINANČNE UREDITVE

2.1 **Pravne ureditve**

Cilj pravnih ureditev je zagotoviti pravno varnost vsem udeležencem pri oskrbi z električno energijo ali prejemanjem električne energije v času krize pri oskrbi z električno energijo. Državam članicam, ki uporabljajo mehanizem pomoči, se priporoča, naj sklenejo jasne, pregledne in učinkovite pravne ureditve, da bodo deležniki poznali pravila in postopke za čezmejno pomoč.

([4]) UL L 158, 14.6.2019, str. 54.

Člen 12 Uredbe določa, da načrti pripravljenosti na tveganja vključujejo regionalne in po potrebi dvostranske ukrepe za zagotovitev ustreznega preprečevanja ali obvladovanja kriznih razmer s čezmejnim učinkom. Države članice lahko pri oblikovanju pravnih ureditev premislijo tudi o možnosti ustanovitve podskupin znotraj regije ([5]), ki bi zajemale tiste države članice, ki so si tehnično sposobne zagotavljati medsebojno pomoč. Navedeno je potrebno, ker ni nujno, da bodo vse članice v širši regiji zmogle zagotoviti električno energijo drugi državi članici v kriznih razmerah. Zato ni potrebe po sklenitvi regionalnih dogovorov o konkretnih čezmejnih ukrepih z vsemi državami članicami v regiji, temveč le s tistimi, ki so tehnično sposobne zagotavljati pomoč. O dvostranskih ukrepih bi se morale dogovoriti države članice, ki so neposredno povezane, vendar niso v isti regiji.

Obstajajo lahko posebni primeri, ko država članica ni neposredno povezana s katero koli drugo državo članico. To se lahko spremeni, saj se trenutno razvijajo infrastrukturni projekti za medsebojne povezave. Če medsebojne povezave začnejo delovati po sprejetju načrtov pripravljenosti na tveganja, bodo zadevne države članice morale čim prej vzpostaviti pravne, finančne in tehnične ureditve iz člena 15 Uredbe ter posodobiti načrte pripravljenosti na tveganja, v katerih bodo te ureditve odražene.

2.1.1 *Zadevne države članice*

Države članice, ki jih zadeva mehanizem pomoči, so:

— država članica, ki je zaprosila za pomoč, in

— vse države članice iz iste regije, ki so tehnično sposobne zagotoviti pomoč (z regionalnim dogovorom), ter države članice z dvostranskimi dogovori (povezane z državo članico prosilko, vendar ne spadajo v isto regijo).

Če ima država članica prosilka regionalni in/ali dvostranski dogovor, mora svojo potrebo po pomoči sporočiti vsem državam članicam, ki lahko zagotovijo tako pomoč.

2.1.2 *Prošnja za pomoč*

Glede na to, da se je treba v krizi pri oskrbi z električno energijo odzvati hitro, bi morala biti vloga za pomoč kratka in standardizirana ter vključevati najmanjši možen obseg nujno potrebnih informacij. Idealno bi bilo, če bi se države članice pri sklepanju regionalne ali dvostranske ureditve dogovorile o predlogi za prošnjo in jo ureditvi priložile kot prilogo. Za učinkovit odziv na prošnjo za pomoč bi bile verjetno potrebne vsaj naslednje informacije:

— ime države članice, ki je zaprosila za pomoč, vključno z odgovornim subjektom in kontaktnimi osebami,

— ime operaterja prenosnega sistema (OPS) ali imenovanega operaterja trga električne energije (IOTEE) in odgovornih kontaktnih oseb,

— navedbo pričakovanega primanjkljaja v smislu energije in moči (merjenega v skupno dogovorjeni enoti) in predvidenega trajanja te vrzeli,

— navedbo, s strani države članice prosilke, kateri povezovalni vod ali katera dobavna mesta bi raje uporabljala, kjer je to ustrezno (na primer pri mobilnih električnih agregatih),

— v zvezi z nekaterimi določenimi dogovorjenimi orodji (zahteva za reaktivacijo začasno zaprtih elektrarn, premik mobilnih električnih agregatov, aktivacija strateških rezerv, itd.), prošnja za navedbo časa prvega možnega prevzema in predvidenega trajanja zagotavljanja oskrbe (predvideno obdobje, v katerem bo določena država članica zagotavljala pomoč),

— sklic na zavezo države članice, ki je zaprosila za pomoč, da bo plačala nadomestilo za pomoč.

2.1.3 *Odjemalci električne energije, ki so upravičeni do posebne zaščite pred izklopom iz razlogov javne in osebne varnosti*

V členu 11 Uredbe je opisano, kateri ukrepi bi morali biti vključeni v načrte pripravljenosti na tveganja, kar zadeva nacionalne ukrepe za preprečevanje krize pri oskrbi z električno energijo, pripravo nanjo in njeno blažitev. Točka (h) odstavka 1 državam članicam dovoljuje, da ob upoštevanju javne in osebne varnosti določijo, katere kategorije odjemalcev električne energije so v skladu z nacionalnim pravom upravičene do posebne zaščite pred izklopom, in

([5]) V Uredbi je „regija“ opredeljena kot skupina držav članic, katerih operaterji prenosnih sistemov souporabljajo isti regionalni koordinacijski center, kot je navedeno v členu 36 uredbe o električni energiji.

utemeljijo, zakaj je ta zaščita potrebna. „Javna in osebna varnost“ se nanašata na blaginjo in zaščito splošne javnosti ter zadevata preprečevanje in zaščito pred nevarnostmi, povezanimi z odjemalci, ki imajo pravico do posebne zaščite pred izklopom.

Za zaščito javne in osebne varnosti bi morale države članice uvesti posebne ukrepe za zagotovitev neprekinjene oskrbe z električno energijo glede na:

— nujne nacionalne, regionalne ali lokalne potrebe,

— javno zdravstvo in vprašanja varnosti,

— možnosti za katastrofalno škodo ali veliko tveganje za znatne varnostne težave (na primer zaradi okoljskih tveganj),

— morebitno izpostavljenost ogrožanju varnosti,

— tehnične zmogljivosti za selektivne izklope.

V skladu z Uredbo lahko države članice z nacionalnimi predpisi določijo, katere kategorije odjemalcev električne energije so upravičene do posebne zaščite pred izklopom. Države članice bi morale pri določanju teh kategorij upoštevati trajanje in obseg krize, ki lahko vplivata na seznam odjemalcev električne energije, ki so upravičeni do posebne zaščite pred izklopom. Če kriza traja dlje od določenega obdobja ali sega širše od določenega obsega, lahko ogrozi življenje, varnost ali zdravje večjih delov prebivalstva. V vsakem primeru bi moral biti seznam odjemalcev električne energije, ki so upravičeni do posebnega varstva pred izklopom, jasno opredeljen v načrtih pripravljenosti na tveganja, vključno s kategorijo odjemalcev, ki se lahko vključijo le v primeru obsežne dolgotrajne krize. Seznam mora biti skladen s scenariji tveganja, ki so opredeljeni na nacionalni in regionalni ravni ter vključeni v načrte pripravljenosti na tveganja, in njihovim ocenjenim učinkom.

Primeri odjemalcev električne energije, ki bi lahko bili upravičeni do posebne zaščite pred izklopom, so:

— Energetika:

  — Podsektor električne energije: lastne kritične zahteve sistema električne energije, zlasti tiste, ki so namenjene ohranjanju proizvodnih zmogljivosti in jedrski varnosti, ter dispečerski centri.

  — Plinski podsektor: kritične zmogljivosti plinskega sistema za vzdrževanje varnosti plinskih naprav in dispečerski centri.

  — Rafinerije nafte in vitalne črpalne postaje nafte za vzdrževanje varnosti naprav.

— Prometni sektor:

  — Zračni promet: večja letališča in z njimi povezane naprave za nadzor.

  — Železniški promet: pomembne železniške dejavnosti, če so odvisne od splošne oskrbe z električno energijo.

  — Cestni promet: sistemi za nadzor upravljanja prometa in prometni signali.

  — Pomorski promet: večja pristanišča in doki ter z njimi povezane naprave za nadzor.

— Zdravstveni sektor: zdravstvene ustanove, vključno z bolnišnicami in zasebnimi klinikami

— Oskrba z vodo: vitalne vodovodne in kanalizacijske inštalacije.

— Digitalne in telekomunikacijske storitve, pri katerih obstaja na nacionalni ravni potreba po nadaljnjem delovanju.

— Varovanje in varnost:

  — Službe za ukrepanje v sili nacionalnega/regionalnega pomena.

  — Civilna zaščita.

  — Vojašnice, zlasti tiste, ki nudijo podporo civilne zaščite.

  — Javni ali zasebni zapori.

— Upravni objekti, pri katerih obstaja potreba na nacionalni ravni po nadaljnjem delovanju.

— Finančne storitve, pri katerih obstaja potreba na nacionalni ravni ali ravni EU po nadaljnjem delovanju.

— Objekti, v katerih potekajo industrijski postopki, ki jih ni mogoče vzdrževati z nadomestno proizvodnjo in pri katerih bi izklop lahko povzročil znatne varnostne težave.

Države, ki v nacionalnem pravu opredelijo odjemalce električne energije, upravičene do posebne zaščite pred izklopom, bi morale seznam posodabljati, vključno z oceno porabe za vsakega od elementov.

Priporočljivo je zagotoviti, da imajo odjemalci električne energije, ki so upravičeni do posebne zaščite pred izklopom, vzpostavljeno tudi zanesljivo ureditev neprekinjenega poslovanja, s katero se zagotavlja ustrezno opravljanje storitev v primeru krize pri oskrbi z električno energijo, namesto da bi se zanašali samo na ureditve v okviru načrtov pripravljenosti na tveganja.

Vsi odjemalci električne energije, ki so upravičeni do posebne zaščite pred izklopom, bi v primeru krize pri oskrbi z električno energijo prav tako morali karseda zmanjšati svojo porabo. Če se razmere poslabšajo in je tveganje nezadostne oskrbe tem odjemalcem električne energije neizbežno, bi bilo treba dati prednost preprečevanju izgube življenj in zmanjševanju tveganja nesreč, ki bi lahko povzročile izgubo življenj ali večjo škodo.

2.1.4 *Začetek in konec zagotavljanja pomoči*

V skladu s členom 15(3) Uredbe se morajo države članice dogovoriti o sprožilcu za pomoč in za prekinitev pomoči. To je treba storiti ob upoštevanju potrebnih tehničnih, pravnih in finančnih ureditev.

V členu 2(9) Uredbe je „kriza pri oskrbi z električno energijo“ opredeljena kot obstoječe ali preteče stanje znatnega pomanjkanja električne energije, kot ga določijo države članice in opišejo v svojih načrtih pripravljenosti na tveganja, ali nezmožnosti dobave električne energije odjemalcem. Po razglasitvi krize pri oskrbi z električno energijo, ki jo poda pristojni organ zadevne države članice, bi bilo treba vse dogovorjene ukrepe izvesti v največji možni meri.

Sprožilec za prošnjo za pomoč bi bilo treba opredeliti glede na vsakršno obstoječe ali preteče stanje, ko se pričakuje, da bodo potrebni netržni ukrepi za preprečitev ali zmanjšanje učinkov krize pri oskrbi z električno energijo.

Zlasti kadar so kategorije odjemalcev električne energije, ki so upravičeni do posebne zaščite pred izklopom, določene v nacionalnem pravu, bi moral biti sprožilec za prošnjo za pomoč opredeljen v povezavi z obstoječim ali pretečim stanjem, v katerem država članica kljub vsem nacionalnim tržnim in netržnim ukrepom ne more zagotoviti varstva pred izklopom za kategorije odjemalcev električne energije, ki so opredeljene v zvezi z javno in osebno varnostjo. V primeru držav članic, ki kategorij odjemalcev električne energije, ki so upravičeni do posebne zaščite pred izklopom, ne opredeljujejo v nacionalnem pravu, bi moral biti sprožilec za prošnjo za pomoč opredeljen v povezavi z obstoječim ali pretečim stanjem, v katerem država članica ne more zagotoviti količine električne energije, potrebne za namene zaščite javne in osebne varnosti.

Države članice bi morale za vsak scenarij tveganja, opredeljen v načrtu pripravljenosti na tveganja, navesti sprožilni dogodek. Ta dogodek je lahko povezan z obratovanjem ali ne. Dogodki, povezani z obratovanjem, so lahko izguba zmožnosti upravljanja, neravnovesje med proizvodnjo in povpraševanjem, pomanjkanje rezerv ali nezmožnost oskrbe z električno energijo zaradi fizičnih poškodb na delih sistemov. Dogodki, ki niso povezani z obratovanjem, so na primer lahko zunanje varnostne grožnje.

Tveganje zlorabe mehanizma pomoči z neupravičeno prošnjo za pomoč je zelo omejeno zaradi strogih pogojev, ki morajo biti izpolnjeni za sprožitev mehanizma pomoči.

Brez poseganja v vsebino ustreznih regionalnih ali dvostranskih sporazumov, ki jih države članice sklenejo, bi morala obveznost zagotavljanja pomoči prenehati veljati, če:

— država članica, ki je zaprosila za pomoč, obvesti države članice, ki pomoč zagotavljajo, da je znova v položaju, ko lahko zagotavlja oskrbo z električno energijo svojim odjemalcem, ki so upravičeni do posebne zaščite pred izklopom, ali da lahko zagotavlja oskrbo z električno energijo, potrebno za namene zaščite javne in osebne varnosti,

— država članica, ki zagotavlja pomoč, ne more več zagotavljati oskrbe z električno energijo svojim lastnim odjemalcem, zlasti tistim, ki so upravičeni do posebne zaščite pred izklopom, ali zaradi poslabšanja v lastnem sistemu ne more več zagotavljati oskrbe z električno energijo za namene zaščite javne in osebne varnosti.

Prav tako je možno, da se država članica, ki je najprej zaprosila za pomoč, kljub hudi krizi pri oskrbi z električno energijo odloči zahtevati prekinitev pomoči, ker je na primer ne more plačati.

2.1.5 *Vloge in odgovornosti*

Končno odgovornost za izvajanje mehanizma pomoči bi morale imeti države članice. To zadeva zlasti odločitev glede prošnje za pomoč in splošno spremljanje subjektov, odgovornih za posebne naloge, pri izvajanju mehanizma. Uredba ne vključuje zahteve glede ustanavljanja novih posebnih subjektov. Državam članicam se svetuje, naj odgovornosti po možnosti dodelijo obstoječim subjektom ali v posebnih okoliščinah novim subjektom, ob čemer upoštevajo njihovo organizacijsko strukturo ter izkušnje v zvezi z obvladovanjem krize in odzivanjem v izrednih razmerah. Da bi se zmanjšali stroški in zlasti preprečili fiksni stroški, bi se države članice morale opreti na obstoječe mehanizme, če je to mogoče. V zvezi s tem bi moralo biti vodilno načelo učinkovito in uspešno zagotavljanje pomoči.

Pristojni organi so v skladu z Uredbo odgovorni za izvajanje okvira, pri čemer so naloge in odgovornosti jasno dodeljene zadevnim akterjem, kot so nacionalni krizni koordinator, koordinator ali ekipa, ki jo sestavljajo zadevni nacionalni upravljavci za krize pri oskrbi z električno energijo, operaterji prenosnih sistemov, nacionalni regulativni organ in elektroenergetska podjetja. Poleg tega so pristojni organi najprimernejši za pripravo regionalnih in dvostranskih ureditev s pristojnimi organi v drugih državah članicah. Te ureditve bodo pozneje uporabljene kot pravna podlaga za pomoč, vključno s plačilom nadomestila in finančno poravnavo po zagotovitvi pomoči. Države članice in njihovi pristojni organi so tudi najprimernejši, da bi prevzeli odgovornost za pošiljanje ali prejemanje prošenj za pomoč, usklajevanje ukrepov ter obveščanje v primeru prekinitve izvajanja pomoči. Tudi finančno odgovornost za nadomestila bi morale na koncu nositi države članice, da bi se omogočila zadostna zagotovila glede takojšnjega izplačila pravičnega nadomestila.

Ob upoštevanju tehničnih in pravnih omejitev v posamezni državi članici so nacionalni regulativni organi najprimernejši za vodenje izračuna stroškov nadomestila ali vsaj sodelovanje pri tem izračunu. Operaterji prenosnih sistemov bi morali biti po možnosti odgovorni za pošiljanje potrebnih količin električne energije na stroškovno učinkovit način.

Operaterji prenosnih sistemov so ob podpori regionalnih koordinacijskih centrov in regijskega koordinatorja sigurnega obratovanja (do vzpostavitve regionalnih koordinacijskih centrov) najprimernejši za prevzem odgovornosti za usklajevanje vseh tehničnih vidikov in izvajanje vseh potrebnih operativnih ukrepov pri uporabi pomoči. Pristojni subjekt v državi članici, ki zagotavlja pomoč, bi lahko bil odgovoren tudi za zbiranje zahtevkov za električno energijo in dodatne stroške, pri čemer bi te zahtevke preverjal in jih posredoval subjektu v državi članici, ki prejema pomoč. V zvezi s tem bi bil koristen pristop „vse na enem mestu“. Državam članicam se svetuje, naj opredelijo subjekt, ki bo odgovoren za zbiranje in posredovanje zahtevkov za nadomestilo v zvezi z omejevanjem oskrbe, in se o njem dogovorijo.

Določitev posrednika v regionalnih in dvostranskih ureditvah med državami članicami bi lahko obema stranema nudila zagotovilo glede plačila in izračuna stroškov nadomestila. Posrednik bi pomagal rešiti vse morebitne spore glede zneska nadomestila, ki ga je treba plačati.

2.1.6 *Pravna oblika regionalne in dvostranske ureditve*

Pravna oblika regionalnih in dvostranskih ureditev ni izrecno določena. Države članice lahko same izberejo pravno obliko, s katero določijo medsebojne pravice in obveznosti v primeru uporabe mehanizma pomoči. Pravica do vloge za pomoč in obveznost zagotavljanja te pomoči sta določeni v členih 14 in 15 Uredbe. V regionalnih in dvostranskih ureditvah je opredeljeno, kako se izvajajo te pravice in obveznosti, določene v pravu Unije. Ureditve bi po naravi morale biti operativne, ne politične. Odvisno od zahtev v nacionalnem pravu posameznih držav članic je za namene izvajanja morda dovolj, da zadevni organi sklenejo zavezujočo upravno ureditev. Ta lahko vključuje določbe obstoječe regionalne ali dvostranske pogodbe, pogodbene ureditve med operaterji prenosnih sistemov ali posebne pogoje licenciranja za podjetja za oskrbo z električno energijo, če jih nadzirajo zadevni pristojni organi. Nezavezujoč pravni instrument, na primer memorandum o soglasju, pa sam po sebi ne bi zadostoval, saj ne ustvarja pravnih obveznosti med udeleženci. Zanašanje zgolj na ureditve v obliki memoranduma torej ne bi vključevalo zahtev iz člena 15 o vzpostavitvi pravno zavezujočega sistema pomoči in bi se lahko razlagalo kot neustrezno izvajanje člena 15 ([6]).

([6]) Ureditve v obliki memoranduma o soglasju bi bilo treba dopolniti z nacionalnimi zavezujočimi ukrepi, ki zagotavljajo uporabo določb memoranduma o soglasju.

2.1.7 *Pomoč pred sklenitvijo regionalnih in dvostranskih ureditev*

Člen 15 Uredbe določa, da če nastopi kriza pri oskrbi z električno energijo in se države članice še niso dogovorile o usklajenih ukrepih ter tehničnih, pravnih in finančnih ureditvah, bi se države članice morale dogovoriti o *ad hoc* ukrepih in ureditvah, tudi glede pravičnega nadomestila. Kadar država članica zaprosi za pomoč pred sklenitvijo takih dogovorov, se pred prejemom pomoči zaveže, da bo plačala pravično nadomestilo.

2.1.8 *Obravnava zaupnih podatkov*

Vse postopke, ki vključujejo države članice ali njihove pristojne organe, navedene v Uredbi, izvajajo države članice ali njihovi pristojni organi, in sicer v skladu z veljavnimi pravili, vključno z nacionalnimi predpisi, ki se nanašajo na ravnanje z zaupnimi informacijami in postopki. Če to privede do položaja, ko se informacij ne sme razkriti, med drugim kot del načrtov pripravljenosti na tveganja, lahko zadevna država članica ali organ predloži nezaupni povzetek teh informacij, oziroma to mora storiti, če prejme tako zahtevo.

Komisija, ACER, usklajevalna skupina za električno energijo, ENTSO-E, države članice, pristojni organi, nacionalni regulativni organi in drugi ustrezni organi, subjekti ali osebe, ki prejmejo zaupne informacije na podlagi Uredbe, bi morali zagotoviti, da se zaupnost občutljivih informacij ohrani.

2.2 **Tehnične ureditve**

Namen tehničnih ureditev je opredeliti vse potrebne tehnične določbe in pogoje, ki bi omogočili delovanje mehanizma pomoči v praksi. V ta namen bi bila potrebna obvezna predhodna izmenjava informacij o tehničnih zmogljivostih in omejitvah zadevne elektroenergetske infrastrukture ter največjih teoretičnih količinah električne energije, potrebnih za pomoč, skupaj z oceno tehničnih omejitev, ki bi pomoč otežile. V primeru tehničnih in drugih omejitev so države članice spodbujene, naj opredelijo in sporazumno določijo vzajemno sprejemljive rešitve, ki se bodo uporabile z namenom zagotovitve potrebne prenosne zmogljivosti med območji, če se sproži mehanizem pomoči.

Glede na tehnične omejitve v posamezni državi članici so operaterji prenosnih sistemov ob podpori regionalnega koordinacijskega centra, zahvaljujoč poznavanju električnih sistemov in njihovih obstoječih shem čezmejnega sodelovanja v nujnih primerih ([7]), morda najprimernejši, da prevzamejo odgovornost za usklajevanje vseh tehničnih vidikov in izvajanje vseh potrebnih operativnih ukrepov. Te obstoječe strukture sodelovanja, dogovore in izkušnje bi bilo treba uporabiti kot podlago pri izvajanju pomoči. V vsakem primeru bi bilo treba opredeliti (če je že vzpostavljen) ali vzpostaviti jasen krovni okvir, vključno s tehničnimi pogoji, da bi se pri izvajanju potrebnega sodelovanja lahko zagotovila pravna varnost. Tehnični podatki v načrtih pripravljenosti na tveganja se lahko po potrebi posodobijo.

2.2.1 *Tehnične rešitve in usklajevanje (člen 15(2))*

Tehnične rešitve in ureditve se lahko zagotovijo za različne dele infrastrukture v določeni državi članici. S tem se omogoči jasna slika razpoložljive pomoči in obstoječih tehničnih omejitev ter boljša ocena stroškov izvajanja posameznega ukrepa (če je ustrezno). Ker so morebitne krizne razmere lahko zelo različne, je pomembno, da imajo države članice na voljo veliko različnih možnosti in orodij. V tehničnih ureditvah se lahko opredeli okviren in neizčrpen seznam tehničnih rešitev, tako da so vpletene strani seznanjene z ukrepi, ki bi se lahko sprejeli za namene pomoči pred in med izrednimi razmerami. Za pripravljenost na take razmere so lahko koristne simulacije ukrepov pomoči.

Smernice za obratovanje sistemov ([8]) ter omrežni kodeks o izrednih razmerah pri oskrbi z električno energijo in ponovni vzpostavitvi oskrbe ([9]) predstavljajo podrobna pravila, kako morajo operaterji prenosnih sistemov in druge zadevne zainteresirane strani delovati in sodelovati, da zagotovijo sigurnost sistema. Prav tako usklajujejo tehnične standarde operaterjev prenosnih sistemov in protokole za ukrepanje v izrednih razmerah znotraj vsakega sinhronega območja. Namen teh tehničnih pravil je zagotoviti, da se večina incidentov v oskrbi z električno energijo učinkovito obravnava na operativni ravni. Za obravnavanje kriz pri oskrbi z električno energijo, ki bi lahko imele večji obseg in učinek, kadar samo pravila delovanja trga in sistema ne bi več zadostovala, bi se morale

([7]) Na primer: Mutual Emergency Assistance Service. (MEAS) Pogodbe med operaterji prenosnega sistema.

([8]) Uredba Komisije (EU) 2017/1485 z dne 2. avgusta 2017 o določitvi smernic za obratovanje sistema za prenos električne energije (UL L 220, 25.8.2017, str. 1).

([9]) Uredba Komisije (EU) 2017/2196 z dne 24. novembra 2017 o vzpostavitvi omrežnega kodeksa o izrednih razmerah pri oskrbi z električno energijo in ponovni vzpostavitvi oskrbe (UL L 312, 28.11.2017, str. 54).

države članice dogovoriti o posebnih ukrepih, ki presegajo odgovornost operaterjev prenosnih sistemov za preprečevanje takih primerov, pripravo nanje in njihovo obravnavanje. Tudi v teh kriznih razmerah bi bilo treba spoštovati pravila, ki urejajo notranji trg, in pravila o delovanju sistema, ki so vključena v smernice za obratovanje sistemov in omrežni kodeks o izrednih razmerah pri oskrbi z električno energijo in ponovni vzpostavitvi oskrbe (ki urejajo omejevanje transakcij, omejitev zagotavljanja prenosne zmogljivosti med območji za dodeljevanje zmogljivosti oziroma omejitve izvajanja voznih redov).

Omrežni kodeks o izrednih razmerah pri oskrbi z električno energijo in ponovni vzpostavitvi oskrbe vzpostavlja zahteve, ki veljajo za operaterje prenosnih sistemov pri obravnavanju izrednih razmer, stanja razpada in stanja ponovne vzpostavitve sistema ter usklajevanju obratovanja sistema po vsej Uniji v primeru takih stanj, vključno s postopkom za prekinitev tržnih dejavnosti, načrtom ohranitve sistema in načrtom za ponovno vzpostavitev sistema. Načrt ohranitve sistema je nabor tehničnih in organizacijskih ukrepov, ki se izvedejo za preprečitev širjenja ali poslabšanja motnje v prenosnem sistemu, da se preprečita motnja stanja širšega območja in stanje razpada.

Tehnične rešitve in ureditve bi morale v celoti izkoristiti možnosti, ki jih nudi regionalno sodelovanje. Zato bi te ureditve morale vključevati dogovorjene tehnične ukrepe, ki so potrebni za preprečevanje krize, pa tudi dogovorjene tehnične ukrepe, ki so potrebni za ublažitev učinkov krize in preprečevanje stopnjevanja krize v času, ko je do nje prišlo.

Nekatere tehnične rešitve so preventivne, tj. izvedene dovolj zgodaj, da bi se čim bolj zmanjšalo tveganje prihodnjih kriz (na primer, razvoj proizvodov za ponovno odpremo v primeru zimskih izrednih dogodkov, ali sprememba trajanja načrtovanega izpada). Druge se uporabijo tik pred dogodkom, tj. ko obstajajo dokazi, da bi se kriza lahko pojavila (v pripravljalni fazi). Spet druge pa pridejo v poštev med motnjami, da bi se omejile ali skrajšale posledice krize.

Za vsako tehnično rešitev je priporočljivo, da se v načrte pripravljenosti na tveganja vključijo informacije o njeni zmogljivosti (GWh/teden), ne glede na to, ali je bila že preverjena v praksi, o času, ki preteče med odločitvijo o uporabi in dejansko uvedbo, potencialnem trajanju, subjektu, ki je odgovoren za vsako meritev, odvisnosti od drugih ukrepov, neželenih učinkih in druge opombe. Za netržne ukrepe bi bilo v skladu s členom 11(1)(g) treba navesti, v kakšnem smislu izpolnjujejo zahteve iz člena 16.

Ko se kriza razglasi za obstoječo ali neizbežno, bo potrebno usklajevanje med zadevnimi operaterji prenosnih sistemov, imenovanimi operaterji trga z električno energijo, operaterji distribucijskih sistemov, nacionalnimi koordinatorji v izrednih razmerah, pristojnimi organi in subjekti, ki so vključeni v oskrbo z električno energijo. Treba bi jih bilo dovolj zgodaj vključiti v razprave o določbah v zvezi s pomočjo in po možnosti sodelovati z njimi pri izvajanju ureditev o pomoči.

V izjemnih primerih, ko je bila prenosna zmogljivost med območji ponujena na trgu, a je ostala neizkoriščena, bi morali imeti operaterji prenosnih sistemov pravico do uporabe teh zmogljivosti.

2.2.2 *Tehnične informacije v primeru zgodnjega opozarjanja in razglasitve krize (člen 14) ter metodologija za ocenjevanje v skladu s členom 15(3) (ki jo je treba ponovno oceniti na podlagi tehnične sposobnosti za zagotavljanje pomoči, ko je ta potrebna v času krize)*

Zavoljo preglednosti in za podlago pri razpravah o potrebni pomoči, bi morale države članice obvestiti druge države članice iz svojega regionalnega sporazuma in vseh nadaljnjih dvostranskih sporazumov (tj. potencialni ponudniki pomoči) o teoretični največji količini električne energije, ki jo lahko zahtevajo, statusu in omejitvi prenosne zmogljivosti med območji, morebitnem obdobju, v katerem bo potrebna pomoč, ter sprožilcu pomoči. Vendar pa bodo točne potrebne, zahtevane in razpoložljive količine električne energije znane šele ob sprožitvi pomoči. Za izračun teh teoretičnih največjih količin električne energije je treba upoštevati vsaj naslednje elemente:

— navedbo pričakovanega primanjkljaja v smislu energije in električne energije ter predvidenega trajanja te vrzeli zaradi nerazpoložljivosti proizvodnje in/ali prenosne zmogljivosti med območji,

— navedbo negotovosti pričakovanega primanjkljaja, ki je odvisna od omejene predvidljivosti spremenljive proizvodnje energije iz obnovljivih virov, omejene predvidljivosti dejanskega povpraševanja ter možnosti nenačrtovanih izklopov zmogljivosti za proizvodnjo električne energije,

— posebne značilnosti sistema države članice: stanje povezovalnih vodov, če je ustrezno (v primeru izpada), raven vodnih zajetij in njen pričakovani razvoj, zmogljivost shranjevanja, možnosti za prilagajanje na strani odjema, možnost pomanjkanja goriva itd.,

— katere koli druge kritične operativne značilnosti, na katere lahko kriza vpliva (na primer, pomanjkanje plina lahko vpliva na zmogljivosti za nadzor frekvence na določenem območju ali zmanjša razpoložljive količine rezerv za vzdrževanje frekvence in avtomatskih rezerv za povrnitev frekvence).

Dobra izhodiščna točka za analizo potencialnih količin električne energije so lahko zadnje ocene sezonskih in kratkoročnih ustreznosti. Predhodne informacije je treba posodobiti, ko so na voljo nove informacije in ko kriza dejansko nastopi, da se ponovno ocenijo zahteve in stanje sistema.

2.2.3 *Obratovalna sigurnost omrežij*

V scenarijih tveganja se lahko upoštevajo ekstremnejši pojavi, drugi izredni nepredvideni dogodki in neobvladljivi nepredvideni dogodki, ki niso bili upoštevani v seznamu nepredvidenih dogodkov ([10]), ali kršitve meja obratovalne sigurnosti, ki jih je treba upoštevati. Treba bi bilo opraviti posebno oceno, da bi določili morebitne situacije, v katerih sigurnost ni zagotovljena, in morebitne smernice za ukrepanje proti njim.

Ureditve lahko vključujejo opis tehničnih možnosti in omejitev posameznih elektroenergetskih omrežij, ki jih je treba vzdrževati za varno in zanesljivo delovanje električnega sistema. Te informacije so pomembne za državo članico, ki zagotavlja pomoč, in državo članico, ki pomoč prejme.

2.2.4 *Spoštovanje tržnih pravil*

V skladu s členom 16 Uredbe morajo biti ukrepi, sprejeti za preprečevanje ali ublažitev kriz pri oskrbi z električno energijo, skladni s pravili o notranjem trgu električne energije in obratovanju sistema. Zlasti bi morali trgi ostati dejavni, tržni ukrepi pa bi se morali čim bolj izvajati, tj. cene bi morale slediti pogojem povpraševanja in ponudbe, dostop do čezmejnih povezovalnih vodov pa bi moral biti odprt pod standardnimi pogoji. Visoke cene (v urah pomanjkanja) bi bilo treba obravnavati kot običajne pri delovanju trgov električne energije, saj so ključno orodje za to, da se sproži dodatno dovajanje električne energije ter tako kratkoročno in dolgoročno zadovolji povpraševanje.

Na enak način je treba upoštevati smernice za obratovanje sistemov v običajnih stanjih sistema in stanjih pripravljenosti, v primeru izrednih razmer, stanja razpada in stanja ponovne vzpostavitve sistema pa je treba upoštevati kodeks o izrednih razmerah pri oskrbi z električno energijo in ponovni vzpostavitvi oskrbe.

2.2.5 *Aktivacija netržnih ukrepov*

V skladu s členom 16 Uredbe se lahko netržni ukrepi v krizi pri oskrbi z električno energijo aktivirajo samo:

— v skrajnem primeru, ko so bile izčrpane vse možnosti, ki jih ponuja trg, ali

— kadar je očitno, da tržni ukrepi sami ne zadostujejo za preprečitev nadaljnjega poslabšanja stanja oskrbe z električno energijo.

Netržni ukrepi poleg tega ne smejo neupravičeno izkrivljati konkurence in učinkovitega delovanja notranjega trga električne energije. Biti morajo potrebni, sorazmerni, nediskriminatorni in začasni. Netržni ukrepi, ki pomenijo omejitev pretoka električne energije med državami članicami, ne smejo presegati ukrepov iz točke 2.2.5.1 in se lahko začnejo le, kot je določeno v pravilih iz navedene točke.

Netržne ukrepe bi bilo treba aktivirati čim bolj pozno, pri čemer bi bilo treba upoštevati najnovejše informacije v zvezi s stanjem elektroenergetskega sistema (stanje sistema in napovedi). Poleg tega bi moralo biti dovolj časa, da se obvesti države članice, operaterje prenosnih sistemov, zadevne deležnike in imenovane operaterje trga z električno energijo v regiji ter da se sprejmejo potrebni ukrepi. Trajanje netržnih ukrepov bi moralo biti čim krajše, urnik njihove uporabe pa je treba določiti vnaprej.

2.2.5.1 Netržni ukrepi, ki pomenijo omejitev pretoka električne energije med državami članicami

Omejevanje transakcij se lahko izvede v naslednjih primerih:

(a) omejevanje že dodeljene prenosne zmogljivosti med območji (kot je navedeno v členu 51 Uredbe Komisije (EU) 2016/1719 z dne 26. septembra 2016 o določitvi smernic za terminsko dodeljevanje zmogljivosti ([11]) in členu 72 Uredbe Komisije (EU) 2015/1222 z dne 24. julija 2015 o določitvi smernic za dodeljevanje zmogljivosti in upravljanje prezasedenosti ([12]));

([10]) Seznami nepredvidenih dogodkov so določeni v skladu s členom 33 Uredbe (EU) 2017/1485 (UL L 220, 25.8.2017, str. 1).
([11]) UL L 259, 27.9.2016, str. 42.
([12]) UL L 197, 25.7.2015, str. 24.

(b) omejitev zagotavljanja prenosne zmogljivosti med območji za dodelitev zmogljivosti (kot je navedeno v členu 16(3) Uredbe (EU) 2019/943 in členu 35(2)(a) Uredbe Komisije (EU) 2017/2196 z dne 24. novembra 2017 o vzpostavitvi omrežnega kodeksa o izrednih razmerah pri oskrbi z električno energijo in ponovni vzpostavitvi oskrbe ([13])); ali

(c) omejitev izvajanja voznih redov po rezultatih trgov za dan vnaprej ali znotraj dneva (kot je navedeno v členu 111(1) in (2) Uredbe Komisije (EU) 2017/1485 ([14])).

V pododdelkih spodaj so opisana veljavna pravila za posamezne primere.

(a) Omejevanje že dodeljene prenosne zmogljivosti med območji (kot je navedeno v Uredbi (EU) 2016/1719 in Uredbi (EU) 2015/1222)

Člen 51 Uredbe (EU) 2016/1719 o določitvi smernic za terminsko dodeljevanje zmogljivosti določa, da morajo vsi sistemski operaterji prenosnih omrežij oblikovati harmonizirana pravila o dodeljevanju za dolgoročne pravice do prenosa. Pravila o omejitvi dolgoročne prenosne zmogljivosti med območji so določena v naslovu 9 harmoniziranih pravil o dodeljevanju ([15]).

Člen 72(1) Uredbe (EU) 2015/1222 o določitvi smernic za dodeljevanje zmogljivosti in upravljanje prezasedenosti določa, da je omejitev dodeljene prenosne zmogljivosti med območji možna samo v primeru višje sile ali v izrednih razmerah, ko mora sistemski operater prenosnega omrežja ukrepati hitro, ponovno dispečiranje ali nasprotno trgovanje pa niso mogoči. V vseh primerih se mora omejitev izvesti na usklajen način na podlagi povezovanja z vsemi neposredno vključenimi sistemskimi operaterji prenosnih omrežij. Člen 72(3) določa, kako je treba zagotoviti nadomestilo za omejevanje.

(b) Omejevanje zagotavljanja prenosne zmogljivosti med območji za dodeljevanje zmogljivosti (kot je navedeno v Uredbi (EU) 2019/943 in Uredbi (EU) 2017/2196)

Omejevanje zagotavljanja prenosne zmogljivosti med območji za dodeljevanje zmogljivosti je možno samo, kadar se pričakuje, da v prenosnem sistemu ne bo vzpostavljeno stanje normalnega obratovanja ali stanje pripravljenosti.

(c) Omejitev izvajanja voznih redov (kot je navedeno v Uredbi (EU) 2017/1485)

Čim prej je treba sporočiti omejitve voznih redov zaradi lokalnih problemov v fizičnem omrežju ali v sistemih IKT (orodja in komunikacijska sredstva). V primeru težav, povezanih z IKT, bi bilo treba vzpostaviti alternativne načine komunikacije ali rezervne postopke, da se omeji vpliv težav z IKT. V primeru težave v fizičnem omrežju, ki povzroči omejitev voznih redov, bi moral biti v načrtih pripravljenosti na tveganja na nacionalni ravni opredeljen postopek za upravljanje in izplačilo odškodnine.

2.2.5.2 Prekinitev tržne dejavnosti

Člen 35(1) Uredbe (EU) 2017/2196 o vzpostavitvi omrežnega kodeksa o izrednih razmerah pri oskrbi z električno energijo in ponovni vzpostavitvi oskrbe opredeljuje primere, v katerih se tržne dejavnosti lahko prekinejo.

V členu 35(2) so navedene tržne dejavnosti, ki jih sistemski operater prenosnega omrežja lahko začasno prekine. Sistemski operaterji prenosnih omrežij v določeni regiji se morajo dogovoriti o sklepu o začasni prekinitvi vsake dejavnosti in razlogih za to odločitev.

Nobeno regionalno ali dvostransko dogovorjeno krizno ukrepanje ali nacionalni netržni ukrepi ne bi smeli povzročiti prekinitve tržnih dejavnosti iz razlogov, ki niso navedeni v členu 35(1) Uredbe (EU) 2017/2196 o vzpostavitvi omrežnega kodeksa o izrednih razmerah pri oskrbi z električno energijo in ponovni vzpostavitvi oskrbe.

2.3 **Finančne ureditve**

Finančne ureditve bi morale zagotoviti, da je električna energija, dobavljena v okviru mehanizma pomoči, plačana po ustrezni ceni. Te ureditve lahko zajemajo izračun stroškov, nadomestilo za pomoč (vključno z nadomestilom za omejevanje oskrbe) in plačilne postopke, ki jih je treba opredeliti in vzpostaviti med zadevnimi subjekti.

([13]) UL L 312, 28.11.2017, str. 54.
([14]) UL L 220, 25.8.2017, str. 1.
([15]) Sklep Evropske agencije za sodelovanje energetskih regulatorjev št. 03/2017 z dne 2. oktobra 2017 o predlogih operaterjev prenosnega sistema električne energije za harmonizirana pravila o dodeljevanju za dolgoročne pravice do prenosa.

S finančnimi ureditvami se ne bi smele uvajati neprimerne spodbude, ki bi lahko same sprožile potrebo po pomoči. Namen nadomestila za pomoč je kritje izključno dejansko nastalih stroškov; ne sme pa postati vir dobička za subjekt, ki zagotavlja pomoč. Država članica prejemnica pomoči bi morala državi članici, ki je pomoč zagotovila, takoj plačati pravično ceno za prejeto električno energijo. Slednja država članica potem določi, kakšen je namen teh sredstev in kako se ujemajo z obstoječimi pravili za bilančni obračun.

Vsako nadomestilo, plačano odjemalcem, ki imajo med izrednimi razmerami omejeno oskrbo – ne glede na to, ali izhaja iz obveznosti zagotavljanja čezmejne pomoči ali nacionalnih izrednih razmer – bi moralo biti enako kot nadomestilo, določeno v nacionalni zakonodaji.

Države članice lahko ob upoštevanju navedenega vzdržujejo obstoječe nacionalne mehanizme (za nadomestilo, povezano s prisilnim omejevanjem oskrbe) zgolj za namene izrednih nacionalnih razmer (tj. ne da bi se predložila prošnja za pomoč). Tako se lahko svobodno odločijo, ali želijo plačati nadomestilo odjemalcem s prisilno omejeno oskrbo ali ne. Vendar ko nacionalne izredne razmere prerasejo v razmere, v katerih je sprožena čezmejna pomoč, je ena od možnosti, da se nadomestilo za pomoč, ki ga država članica, ki je zaprosila za pomoč, plača državi članici, ki je to pomoč zagotovila, razdeli med vse skupine odjemalcev s prisilno zmanjšano oskrbo, ne glede na to, ali je bilo omejevanje oskrbe uvedeno pred sprožitvijo pomoči ali po njej. Ta možnost bi se izvedla v okviru sistema, ki ga je oblikovala država članica, ki zagotavlja pomoč, vendar bi po možnosti temeljila na pristopu na podlagi „vrednosti nedobavljene energije“. Druga možnost je, da države članice nadomestilo, prejeto za pomoč, vplačajo v centralno upravljan „sklad za pomoč“. Na ta način obstoječi nacionalni mehanizmi nadomestil za omejevanje oskrbe ostanejo v pristojnosti držav članic, različni pristopi v državah članicah pa hkrati ne bodo povzročili različne obravnave skupin odjemalcev z omejeno oskrbo v državi v primeru čezmejnega zagotavljanja pomoči, kadar je nadomestilo za pomoč obvezno.

Glavni elementi nadomestila za pomoč so i. cena električne energije in ii. dodatni stroški, ki jih je država članica, ki je zagotovila pomoč, imela pri čezmejnem prenosu električne energije, na podlagi dejansko nastalih stroškov, ki jih je mogoče izplačati v skladu z nacionalnim pravnim okvirom države članice, ki je zagotovila pomoč.

Pri določanju cene električne energije se lahko uporabijo in v ureditvah določijo različni pristopi. Vendar je pomembno, da so v ureditvah jasno določeni dogovorjeni pristop in okoliščine, v katerih bi se uporabili, ter da so opredeljeni vsi znani parametri, ki bi se uporabili (npr. premija, če sta izbrana zadnji znani posel in premija).

2.3.1 *Cena električne energije*

Finančne ureditve bi se morale nanašati na ceno dobavljene električne energije in/ali metodologijo za določanje cene ob upoštevanju učinka na delovanje trga. Zadnji pogoj je mogoče razlagati kot usmerjenost v ceno ali metodologijo, ki ne izkrivlja trga ali uvaja neprimernih spodbud. Cena električne energije, na kateri temelji nadomestilo za pomoč, je določena (glede na trg ali drugače) v državi članici, ki to pomoč zagotavlja.

(a) Tržna cena

Vodilno načelo je, da cena električne energije, dobavljene v okviru mehanizma pomoči, ne bi smela biti nižja od tržne cene, saj bi to povzročilo neprimerne spodbude. Če je cena odmrznjena in se lahko dinamično prilagaja povpraševanju po električni energiji in oskrbi z njo, lahko zagotovi signal tudi med krizo.

Kar zadeva tržne cene na splošno, je ključno gonilo raven povezovanja trgov, ki se šteje za osnovno situacijo. Če se predpostavlja polno izvajanje notranjega trga električne energije, vključno z izravnalnimi trgi, bi lahko referenčno ceno neposredno zagotovila katera koli od prihodnjih platform, vzpostavljenih za izmenjavo izravnalne energije v skladu z Uredbo Komisije (EU) 2017/2195 ([16]) o izravnavi električne energije. Metodologija za izračun „referenčne cene“ bi bila potrebna le, če na izravnalnem trgu ni več razpoložljivih ponudb (kar bi lahko pomenilo sočasno krizo) ali kadar posebnosti trga (tj. obstoj izključno nacionalnih izravnalnih produktov) ne omogočajo njihove aktivacije s strani države članice prosilke. Nenazadnje, če na izravnalnem trgu ni več razpoložljivih ponudb (tj. na trgu ni več razpoložljivih sredstev), je zadnje razpoložljivo orodje razbremenjevanje. V tem primeru bi morala cena energije odražati stroške izvajanja takega razbremenjevanja (glej točko (b)).

([16]) Uredba Komisije (EU) 2017/2195 z dne 23. novembra 2017 o določitvi smernic za izravnavo električne energije (UL L 312, 28.11.2017, str. 6).

(b) Upravno določanje cen / prisilno omejevanje oskrbe

Če tržna cena ni določena, bodo za določitev cene električne energije morda potrebni drugi pristopi, na primer zadnja znana cena na izravnalnem trgu ali tržna cena znotraj dneva, kar koli od tega je višje. Kazalnik pa je lahko tudi cena pri zadnjem znanem trgovanju z električno energijo ali ukrepu s premijo ali brez nje. Premija se lahko uporabi za zapolnitev vrzeli – če obstaja – med zadnjo znano ceno in vrednostjo nezadostnega napajanja za odjemalce z omejeno oskrbo ([17]).

Za določitev cene prisilne omejene oskrbe odjemalcev v državi članici, ki zagotavlja pomoč, se lahko uporabi izračun vrednosti nezadostnega napajanja. Vrednost izraža ugodnosti, ki jih je določena skupina odjemalcev izgubila zaradi omejevanja oskrbe. Vrednost nezadostnega napajanja bi bilo treba izpeljati z uporabo metodologije iz člena 11 Uredbe (EU) 2019/943.

Običajno so sprejete vrednosti izražene tudi v odloku o omejevanju oskrbe v načrtih pripravljenosti na tveganja.

Morda bi bilo smiselno upoštevati tudi metodologijo nacionalnega regulativnega organa ali pristojnega organa za določanje cen ali uporabo približka, kot je cena nakupnih opcij ([18]).

(c) Pripravljenost za plačilo

Morda je razumno določiti največji znesek, ki ga je posamezna država članica pripravljena plačati za električno energijo v primeru krize. Ta največji znesek bi za kategorije uporabnikov električne energije, ki so upravičeni do posebne zaščite pred izklopom v posamezni državi članici, verjetno bila vrednost nezadostnega napajanja. Če cena električne energije preseže to vrednost, morda ni v interesu države članice, da bi zaprosila za dobavo električne energije v okviru mehanizma pomoči. Te informacije pa ni treba vključiti v ureditve ali jih upoštevati v načrtih.

2.3.2 *Druge kategorije stroškov*

Finančne ureditve bi morale vključevati vse druge kategorije stroškov, vključno z ustreznimi in razumnimi stroški ukrepov, ki so bili določeni vnaprej (člen 15(4) Uredbe) in ki jih bo treba zajeti v pravičnem in takojšnjem nadomestilu. Dodatni stroški bi morali biti čim manjši in pozornost bi bilo treba nameniti preprečevanju dvojnega štetja, saj cena električne energije morda že odraža nekatere elemente dodatnih stroškov.

(a) Povezani stroški prenosa

Nadomestilo bi moralo zajemati stroške prenosa, povezane z zmogljivostjo, ki je potrebna za zahtevane količine pomoči.

(b) Odškodnina za prisilno omejevanje oskrbe odjemalcev (nadomestilo za omejevanje oskrbe)

Drugi stroški lahko zajemajo tudi stroške, ki izhajajo iz obveznosti plačila nadomestila v državi članici, ki zagotavlja pomoč, vključno z odškodnino za prisilno omejevanje oskrbe odjemalcev. Ti stroški se lahko vključijo v stroške nadomestila, če nacionalni pravni okvir določa, da je treba poleg cene električne energije plačati odškodnino odjemalcem za prisilno omejevanje oskrbe, vključno z nadomestilom za gospodarsko škodo. V ureditve je treba vključiti ustrezno metodologijo za izračun. Lahko se sklene sporazum, da se dejanski znesek nadomestila prenese na subjekte, ki v državi članici prejemnici pomoči uporabljajo električno energijo, zagotovljeno v okviru mehanizma pomoči.

Vendar se lahko stroški odškodnine odjemalcem za prisilno omejevanje oskrbe vključijo v nadomestilo le, če niso upoštevani v ceni električne energije, ki jo mora plačati država članica, ki je zaprosila za pomoč. Država članica, ki je zaprosila za pomoč, ne bi smela dvakrat plačati nadomestila za iste stroške.

([17]) Premija v nekaterih primerih zajema „zavarovalno vrednost“ sproščenih količin električne energije.

([18]) Nakupne opcije dajejo kupcu pravico, ne pa obveznosti, da v prihodnosti kupi določeno količino električne energije po fiksni ceni. Kupec opcije plača premijo za pravico do uveljavitve opcije. Opcije so sestavljene iz izvršilne cene, cenovnega obdobja, metodologije obračunavanja in premije. Z opcijami se trguje na borzah, lahko pa so tudi zasebni dvostranski posli, ki so predmet zunajborznih transakcij.

(c) Stroški sodnih postopkov v državi članici, ki zagotavlja pomoč

Drugi stroški se lahko nanašajo tudi na povračilo vseh stroškov, ki izhajajo iz sodnih postopkov, postopkov arbitraže in poravnav, ter stroškov, povezanih s takšnimi postopki, med državo članico, ki zagotavlja pomoč, in subjekti, vključenimi v takšno zagotavljanje pomoči (člen 15(4)(b) Uredbe). Vendar bi bilo treba to nadomestilo plačati le, če so takšni stroški dokazani.

V primeru pravdnega postopka med državo članico, ki zagotavlja pomoč, in subjektom, vključenim v takšno zagotavljanje pomoči, v zvezi z (nezadostnim) nadomestilom države članice prejemnice pomoči bi bilo treba sprejeti zaščitne ukrepe za zaščito slednje države članice. Lahko se zgodi, da zadevni subjekt in država članica, v kateri ima sedež, drug proti drugemu začneta postopek pred sodiščem z namenom doseči višjo ceno električne energije ali višje nadomestilo, ki se izplača subjektu, ter ravnata v škodo države članice, ki je zaprosila za pomoč in ki niti ni del tega sodnega postopka. Takšne primere je treba preprečiti.

Zgoraj opisani primer se razlikuje od primera, v katerem družba v državi članici, ki zagotavlja pomoč, začne sodni postopek zoper subjekt v državi članici, ki prejema pomoč, v zvezi s ceno električne energije ali nadomestilom za omejevanje oskrbe. V tem primeru bi morala s tem povezane stroške kriti stranka, ki je v zadevnem sodnem postopku izgubila.

2.3.3 *Navedba metode izračuna pravičnega nadomestila*

Za izračun pravičnega nadomestila se lahko upoštevajo naslednje metode:

— vsota vseh elementov, ki se uporabljajo in so opisani v razdelku zgoraj,

— časovna vrednost denarja: plačilo je treba izvesti takoj. Vendar se lahko države članice sporazumno dogovorijo o obrestni meri, ki se bo uporabila za nadomestilo po preteku razumnega obdobja od zagotovitve pomoči ter po izračunu in sporazumni določitvi točnega zneska nadomestila,

— sporazum med državami članicami, ki uporabljajo različne valute, o valuti, v kateri se izračuna in plača nadomestilo, vključno z ustreznim deviznim tečajem.

2.3.4 *Izračun nadomestila za vse zadevne in razumne stroške ter zaveza plačilu nadomestila*

Izračun točnega plačila državi članici, ki je zagotovila pomoč, in subjektom v tej državi članici je verjetno realno mogoč šele nekaj časa po dobavi električne energije, za katero se je zaprosilo v okviru mehanizma pomoči. Državi članici lahko v regionalnem ali dvostranskem sporazumu določita pristop k izračunu cene električne energije in dodatnih stroškov ter realni rok plačila.

Informacije o dejansko dobavljenih količinah električne energije in katere koli druge pomembne informacije za izračun nadomestila bi bilo treba poslati ustreznim kontaktnim osebam v državah članicah, vključenih v zagotavljanje pomoči, da lahko obe opravita končni izračun nadomestila. Informacije se lahko pridobijo od operaterja prenosnega sistema, operaterja distribucijskega sistema, operaterja strateške rezerve, dobavitelja ali imenovanega operaterja trga električne energije, odvisno od uporabljenega ukrepa. Izračun nadomestila se lahko prenese na drug predhodno določen subjekt.

2.3.5 *Dogovori o plačilu*

Vodilno načelo je, da bi bilo treba obstoječe postopke za domača plačila in nadomestilo (ali transakcije za izravnavo odstopanj) v državi članici ter obstoječe vloge in odgovornosti v zvezi s tem ohranjati in uporabljati tudi v zvezi s plačili nadomestila za pomoč med državami članicami, kadar koli je to mogoče. Dogovori med državami članicami bi se morali osredotočiti na to, kako povezati ali izvesti vmesnik med temi obstoječimi nacionalnimi okviri. Zaradi narave pomoči bi lahko bilo potrebno, da se za vmesnik s končno finančno odgovornostjo določi država članica ali pristojni organ.

2.3.6 *Vloge in odgovornosti: kdo plača komu in kdo uredi plačila*

Če so v državi članici, ki zagotavlja pomoč, še vedno možni prostovoljni ukrepi na strani povpraševanja, je treba ohranjati dostop do ustrezne platforme in prenosne zmogljivosti med območji. Kupec čez mejo bi moral imeti možnost, da izvede plačilo za električno energijo na enak način, kot bi ga izvedel lokalni kupec, v skladu s tem, kar je določeno v smernicah o izravnavi električne energije.

Ob uvedbi omejevanj oskrbe bi se lahko vsak obstoječ pravni okvir, plačilni postopek ali organ, odgovoren za upravljanje plačil v državi članici, ki zagotavlja pomoč, uporabil ali po potrebi prilagodil za plačila nadomestil, ki jih opravi sosednja država.

Končni upravičenec pomoči je odjemalec, ki mu je bila zagotovljena oskrba. V primeru omejevanja oskrbe bi moral dobavitelj, ki z električno energijo oskrbuje nezaščitene odjemalce z omejeno oskrbo, imeti zagotovilo o neprekinjenih plačilih ob upoštevanju količine pomoči. Te je treba določiti v skladu s sistemom nadomestil v državi članici. Možne vloge in odgovornosti se lahko razdelijo, kot je opisano v točki 1.5.

2.3.7 *Opis/koraki plačilnega postopka*

Dogovorjene postopke je treba vključiti v ureditve v skladu z obstoječimi okviri in sporazumom med državami članicami v zvezi z vmesnikom med temi okviri.

Ob predpostavljanju sodelovanja med državami članicami pri finančnih vidikih – in zlasti pri spremljanju, preverjanju in posredovanju zahtevkov po oskrbi z električno energijo v okviru pomoči – zadevni subjekt v državi članici, ki zagotavlja pomoč, izračuna znesek nadomestila na podlagi količine dobavljene električne energije, dogovorjenih elementov stroškov in dogovorjene metode izračuna ter zahtevek za plačilo predloži zadevnemu subjektu v državi članici, ki je zaprosila za pomoč. Država članica, ki je zaprosila za pomoč, nato potrdi dejansko dobavljeno storitev, preveri izračun in, če nima nobenih pripomb, izvede plačilo v dogovorjenem roku. Finančni postopki v državah članicah, na primer razporeditev nadomestil ali zaračunavanje nadomestila za pomoč, temeljijo na nacionalnih predpisih (npr. uporabijo se lahko neposredno v zvezi s ponudnikom / subjektom z omejeno oskrbo ali pa se prenesejo na družbo, tj. razporedijo med vse odjemalce).

Roke za izračun nadomestila za pomoč, pregled in plačilo bi bilo treba vključiti v ureditve. Enako velja za veljavno zakonodajo in možnosti reševanja sporov v primeru spora v zvezi z uporabo mehanizma pomoči.

3. ZAKLJUČEK

Zaradi uredbe o pripravljenosti na tveganja je politična želja po pomoči med državami članicami postala realnost. Poleg tega je Uredba povzdignila status pomoči, in sicer s pojma, ki se uporablja na nacionalni ravni, na zaščito javne in osebne varnosti po vsej EU. Zaradi zaščite javne in osebne varnosti uvaja daljnosežne pravice in obveznosti, ki odjemalcem električne energije s pravico do posebne zaščite pred izklopom zagotavljajo gotovost in zanesljivost neprekinjene oskrbe z električno energijo. Smernice v tem dokumentu ponujajo širok nabor možnosti, ki omogočajo delovanje mehanizma pomoči, države članice pa lahko same izberejo najustreznejše rešitve.